

РЕПУБЛИКА СРПСКА
ОПШТИНА НЕВЕСИЊЕ
ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ПОЉОПРИВРЕДУ И РУРАЛНИ РАЗВОЈ

Број: 08-330.3-10/26

Датум: 24.02.2026.

ПРЕДМЕТ:

Програм пољопривредног и руралног развоја за 2026.годину

Увод

Општина Невесиње као изразито рурално подручје у својој развојној политици претежним дијелом упућена је на властите могућности и потенцијале, који се јављају као извјесни и провјерени за развој руралне економије, а која у суштини представља интегралну, територијално заокружену сеоску привреду као скупом бројних и међусобно повезаних привредних дјелатности. Вриједност и развој руралног подручја, поред пољопривреде као највећег корисника сеоских ресурса све више се посматра кроз призму очувања животне средине и очувања еколошке равнотеже између природе и човјека, традиције и традиционалног начина производње хране, садржаја културе и културно-историјског наслеђа, односно могућности укључивања свих расположивих ресурса у развој руралног подручја, и способности де се ти ресурси валоризују на исправан начин и ставе у привредне токове. Јер, примарна пољопривредна производња није довољан гарант свеобухватног развоја руралних подручја.

Савремени начин живота, те нове животне навике, и нове навике, нови погледи, потреба за одмором, потреба за производњом здраве хране, све више нас као локалну власти и становнике руралних подручја упћују на савременије облике живота, рада и размишљања па самим ти и проблеми руралног развоја морају се рјешавати на комплекснији начин, јер због искључивог ослањања на примарну пољопривредну производњу и немогућности пољопривредних домаћинстава мањих производних капацитета да обезбиједи егзистенцију за живот, рурална подручја се суочавају са проблемом одрживости.

Мултифункционални концепт промовише да систем пољопривредне производње као највећег корисника сеоских ресурса буде у оквиру руралног развоја и да одражава мултифункционалну улогу сеоских домаћинстава у богатству и разноврсности предјела, производњи и преради хране и културном и природном наслеђу, односно да буде у интеграцији пољопривреде и других привредних активности, попут руралног туризма.

Рурални туризам се дефинише као туризам који посјетиоцу нуди рурално окружење, тако што му омогућава да на јединствен начин доживи мрежу суживота природе и људи. Он даје на значају локалном идентитету, традицији, обичајима и креира додатну вриједност пољопривредним производима.

Велики дио туризма је заснован на тражњи посјетилаца да осјете нетакнуту и чисту животну средину, атрактивне природне области, аутентичну историјску и културну традицију.

Рурални туризам се брзо развија због растуће потребе урбане популације за бијегом од урбанизације те повезивањем са руралном традицијом и начином живота, а глобални трендови све више фаворизују понуду засновану на природним атракцијама, традицији, производњи локалне хране, културно-историјском наслеђу. Такоко успије да на вријеме валоризује ресурсе свог поднебља- биће у значајној предности у односу на остале.

Модел подршке у оквиру развоја наше општине требао би управо да се заснива на тим вриједностима, и да путем синергије између пољопривреде, природног амбијента и производње хране, културе и културног наслеђа, допринесе руралном развоју и развоју руралног туризма, али и неки другим непољопривредним дјелатностима. Јер је ресурсна основа наше општине много разноврсна која се савршено уклапају у такве савремене трендове.

Природне и амбијенталне вриједности, традиционална гастрономија, културно-историјско наслеђе, којима обилује, представљају основне постулате развоја.

Ресурсна основа

Као изразито рурална средина, гдје је и данас пољопривреда главна грана, гдје се још увијек на готово сасвим природан и традиционалан начин производи храна, од којих: невесињски сир из мијеха, кајмак, традиционални месни производи попут пршута, сувог овчијег и козјег меса, невесињски кромпир, домаћи мед и шљивовица- могу бити добра полазна основа територијалног брендирања и препознавања општине као подручја производње здраве хране. Која по својим карактеристикама не одваја пуно од органске јер овдје природа нуди све оно што је неопходно за такав квалитет производа.

Природа је нашу општину богато обдарила и накитила и ријетко се гдје на тако релативно малом простору налази толики број разноврсних дарова природе који за сваког човјека представља незаборавну атракцију и доживљај. Посебну љепоту представљају планине које окружују велико крашко поље са планинским вијенцима окол, а одавно је наш крај познат и као ваздушна бања у којој су крпекост и смирење тражили господа из Мостара и Дубровника, а има шансу да и данас тако буде.

Цијело подручје омогућава незаборавне излете и походе по беспућима са изласком на доступне врхове планина Вележи и Црвња или по висоравни Морине и њеним непрегледним пашњацима (српски Тибет) и по неколико десетина километара невесињског поља, посебне љепоте.

Подручје наше општине такође има бројна мјеста са спектакуларним погледом дуж главних путева гдје се може уживати у панорамским прегледима природног крајолика и истријских мјеста.

Поред изузетних природних љепота којима Невесиње обилује, и које су углавном сачуване, и које вриједи посјетити и доживјети јер су дио прилично очуване и чисте средине, потенцијале општине чине и бројни културно-историјски споменици.

Према непотпуним подацима на подручју општине налази се најмање 5000 стећака, црква, црквшта и тврђава из разних периода, старих градова, старих гробаља, тумула, остатака градова. Досадашњим истраживањем текоће је установљен значајан број непокретних споменика културе и то:39 локалитета из праисторијског доба, 31 локалитет из римског доба, 8 налазишта из средњег вијека, 115 некропола стећака, 10 споменика из турског периода,3 урбане историјске цјелине, 30 споменика и спомен- обиљежја из НОР-а, те споменика и спомен обиљежја из посљедњег одбрамбеног рата.

Мало је општина које се могу похвалити овим и оволиким богатством културно-историјске баштине и да се на релативно малом простору налазе споменици из разних културних цјелина и цивилизацијских епоха.

Хиљадугодишње присуство Илира на овом простору се препознаје кроз римске цесте, миљоказе, градине тумуле –камене гомиле и др... Римска цеста је повезивала је важне саобраћајнице- Невесиње са Стоцем и Коњицем, даље преко Јасене, Удрежња, Биограда, Жилева, Постољана, до Пресеке, Луке и Борака.

У селима Хумчани Ковачице, уз остатке цесте постоје и миљокази. Остаци грађевина и цеста налазе се и на локалитетима: Дреновик, Братачки Градац, Биоград, Залом. У селу Залому се и данас налазе остаци старог римског водовода, у дужини од 20 метара. Братачки градац је 1976. године археолошки сондиран, а резултати су објављени у часопису „ Херцеговина“ 1983.г. Архелашком сонданом су пронађени жељезно копље, плочасте бронзане фибуле, уломци керамике и огромне зидине, што све упућује да се ради о римском насељу. Фортификацијски објекти указују да је насеље било и на лијевој страни Заломке, и да се ради о комплексном

археолошком налазишту у Братачком Градцу, у коме се живот одвијао у једом дужем врениском периоду.

Локалитети средњег вијека:

И овај период наше историје оставио је своје трагове кроз културно-историјске споменике:

-Гради и Подгора- Подкулине у селу Биоград;

-Дворац Радича Санковића-остаји куле налазе се у селу Заборани;

-Стражић- Херцегов град и столица изнад села Зови До.

- Многбројне некрополе стећака, те бројни споменици из турског и аустријског периода већином очувани и нама познати: џамије, српске православне цркве, сат кула, мост „Овчији Брод“, зграда прве српске школе у Невесињу, љетниковац Алексе Шантића у Бојиштима...

Свему овоме треба додати бројну етнолошку грађу културно-историјских споменика, као што су:

- чесма „Калуђер“ у Будисављу, рађена у 17. вијеку;

-„Скакала“- побиејељено бијело камење величине 1m које је служило за прелазак људи и коња (120 скакала којима се и данас служи) и за које се вежу легенда;

-Земска грудa – земљано узвишење без камена на локалитету Великих Њива, недалеко од Овчијег Брода. Према легенди ту се налази Црква, видљива је и поломљена крстионица од камена у виду каде..

- Манастир Гомионица- по легенди најстарији манастир у Херцеговини, кога спомиње Свети Сава а налази на локалитету Ступа;

- Стари турски мост на ријеци Заломци у селу Будисавље, узводно од скакала. Куле моста биле су очуване све до великих поплава 1934. год., а и данас су видљиви потпорни зидови.

Савремени туристички номади управо то и траже, и са тог аспекта- наша општина може представљати занимљиву дестинацију. Према испитивањима у области туризма, 37 % туриста одлази у свијет због елемената културе, а скривена цивилизација и богата историја можда су данас најјачу адути у туризму. Због културно- историјских споменика многи су спремни да пређу пола свијета и потроше огромну суму новца, док културни туризам има своје предности јер не зависи од временских прилика и годишњих доба. Такође, предност културног туризма је и у томе што се богатство и разноврсност културе не налази само у музејима, већ и на отвореном простору – „живим музејима“.

Свјетска туристичка организација (WTO) која редовно прати кретања у туризму, предвиђа да ће наредних 10 година туристи потпуно освојити свијет, и да неће бити земље или града који неће бити туристичка дестинација.

Природни услови, аутентичан амбијент, гастрономија, погодни за развој различитих видова туризма и богато културно -историјско наслеђе- чине стварни развојни потенцијал општине, који је заправо музеј на отвореном, те је неопходно искористити моменат када због раста глобалног туризма туристичке потенцијале треба максимално искористити.

Програм развоја за 2026. годину.

Програм је дијелом сачињен на основу финансијских предвиђених средстава Општине која су усмјерена на подршку примарној пољопривредној производњи, прије свега оним пољопривредним произвођачима који се баве интензивном пољопривредном производњом, али се дијелом односи на позиционирање, дефинисање и предлагање и спровођење мјера које могу бити од значаја за рурални развој и уопште развој наше опште.

Програм руралног развоја

С циљем развоја руралног туризма неопходно је покренути иницијативу за израду посебног стратешког документа(нпр. Акционог плана, трогодишњег) реалног и реално остваривог, који би дао одговор зашто, како и на који начин туризам може бити дио економског развоја општине.

Потреба за његовом израдом јавља се из разлога што са једне стране примарна пољопривредна производња није довољан гарант руралног развоја, и са друге стране због глобалних трендова потражње савременог начина живота, тежње да за релаксацијом и повратку природи и могућностима које наше поднебље има да се развија у том правцу.

Добром ситуационом анализом и процјеном потенцијала развоја туризма кроз синергију пољопривреде, природних потенцијала, културно историјског наслеђа, гастрономије-дале би се

јасне смјернице, и дефинисале конкретне активности и актери тих активности у циљу руралног развоја. Такав приступ и процјена дали би јасну визију развоја туризма којом би се дефинисали нови туристички производи, промотивни и маркентиншки планови, унаприједила пољопривреда, инволвирала сеоска домаћинства у туристичке токове и тд..., а сигорно тиме би наметнула потреба да се поједина подручја наше територије због својих карактеристика могу прогласити одређеном заштитном зоном, што би, свакако, руралном подручју дало додатну вриједности и створило услове за његов даљи развој .

Основне елементи просторног акционог плана односили би се на:

- Ситуациону анализу и попис културно-историјских приоритета, од којих је за неке је потребна научна верификација, класификација и заштита;
- Попис натуралистичких приоритета;
- Попис пејзажних и панорамских приоритетних тачки;
- Попис и легализација постојећих смјештајних капацитета;
- Попис постјећих и потенцијалних тематских стаза;
- Попис потенцијалних сеоских домаћинстава, који на основу стамбено-комуналних, природних, гастроносних и људских ресурса имају предуслове да се баве услугама у туризму, као и категоризација истих;
- Маркентиншке и промотивне активности;
- Израда елабората заштите и прилагођавање просторно-планске документације да се поједина природна подручја наше општине прогласе одређеном зоном заштите (национални парк, или парк природе, споменик природе, заштићени пејзаж -гдје је у зависности од зонирања 1.2.3., дозвољена и градња), што би значило директну валоризацију тог простора, и отворило могућности да се поједина подручја презентују инвеститорима за конкретније туристичке садржаје, као и уврштавање појединих историјских локалитета у просторни план, зарад археолошке обраде и верификације.
- Дефинисање носилаца активности по свим елементима плана;
- Дефинисање финансијских средстава на годишњем нивоу за реализацију плана активности;
- Дефинисање и креирање нових туристичких производа и обједињавање туристичке понуде.

Израда таквог документа подразумијев трансарентност и скупштинским усвајањем одговорност за његову реализацију.

С циљем побољшања квалитета живота становништва у руралним подручјима и у овој години, сходно могућностима из властитих средстава, као и кроз реализацију планираних пројектних активности које ће бити подржане од стране ресорног Министарства и Свјетске банке, наставља се улагање у путну и водоводну инфраструктуру, као основних предуслова руарално гразвоја. Примарни циљ је да сва села, или готово сва села на територији општине Невесиње у наредном периоду добију прије свега воду из водоводног систем.

За унапређења квалитета животне средине и руралног окружења, у овој години, као и у наредним годинама, акценат би требао бити на санацији дивљих депонија, на широј територији оштине. Активности би тебале подразумијевати мапирање дивљих депонија, иу складу са могућностима санацију истих по приоритетима и успостављање одрживог система управљања комуналним отпадом кроз његов организован одвоз за она сеоска подручја која буду предмет еколошке санације терена. Поред тога активности би требале подразумијевати наставак одређивања пунктова за инсталисање комуналних посуда дуж магистралних и регионалних путева. У циљу унапређења екологије упоредо је неопходно спроводити кампање и акције ширења свијести о важности и очувању животне средине кроз разне видове едукација, јер је чиста животна средина предуслов савременијег приступа развоју руралних подручја.

Програм пољопривредног развоја спровест ће се кроз:

- Реализацију Правилника о условима и начину остваривања новчаних подстицаја сачињен на основу финансијских предвиђених средстава усмјерених за примарну пољопривредну

производњу, односно за пољопривредне произвођаче којима мје пољопривредна основна или главна интезивна дјелатност дјелатност. Правилник је дијело компатибилан са Правилником Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, што за пољопривредне произвођаче значи доста агилнији однос, комуникацију и координацију активности како би се могућности подстицаја што боље искористили са оба нивоа и дали што веће резултате.

Кроз донесени Правилник о условима и начину остваривања новчаних подстицаја за 2026. годину, а на основу 12 подстицајних мјера биће пласирано 369.000 КМ;

-Реализацију Правилника о условима и начину остваривања новчаних подстицаја за развој пољопривреде и села Министарства пољопривреде шумарства и водопривреде Републике Српске, како би пољопривредни произвођачи остварили што повољније премије, регресе и стимулације из ове области;

-Израду Програма управљања пољопривредним земљиштем који представља основу за расписивање Јавног позива за додјелу државног пољопривредног земљишта у закуп физичким и правним лицима;

Израда промотивног акционог плана са акцентом на поднебље које омогућава производњу здраве хране и као и промоцију традиционалне производње. Крајњи циљ промоције је боље препознавање на тржишту.

-Израду планова и норматива за јачање јачање прерађивачких капацитета за прераду на газдинству.

-Организовање пољопривредних произвођача учествовања на сајмовима, с циљем промоције наших производа.

Поред свега наведеног, остваривати ћемо контакте са потенцијалним инвеститорима у области пољопривреде директно, те путем ресорног Министарства.

Заједно са Ресором за пружање стручних услуга у пољопривреди, организоваће се стручна педавања, обуке и презентације у складу са потребама из области сточарства, воћарства, ратарства, повртларства и пчеларства и др.

Континуитет утврђивања чињеничног стања пољопривредног домаћинства са аспекта природних и људских ресурса, технолошких и инфраструктурних капацитета, сточног фонда, пољопривредне традиције и тд..., биће од кључног значаја за одабир адекватних мјера будућег дјеловања на рурални развој и развој пољопривредних дјелатности.

Начелник Одјељења
Велибор Радовановић